

Hämtad den 20/10-2012 från:

<http://www.varldenidag.se/Tro-och-liv/2012/10/19/Sexuell-identitet-och-bibeltolkning/>

Världen idag

LÖRDAG 20 OKTOBER | KL 14:23

Start > Tro och liv | Publicerad: 2012-10-19 10:40

Träetsning av David och Jonatan. Deras vänskap är ett exempel som queerteologer lyfter fram som en samkönad sexuell relation i Bibeln. Detta är bibeltolkning på lösa grunder, enligt docent Anders Gerdmar. En relation som inte alls är erotisk i texten, sexualiseras. Foto: Istockphoto

Sexuell identitet och bibeltolkning

När Bibeln blir queerteoretisk

Queerteologin vill läsa Bibelns texter på ett normkritiskt sätt. Normer som könsidentitet och heterosexualitet är begränsande eller rentav förtryckande, hävdar man. Detta perspektiv är helt främmande ur en biblisk synpunkt, skriver Anders Gerdmar, docent i Nya testamentets exegetik och ansvarig för teologutbildningen vid Livets ords teologiska seminarium.

Bibeln är evig, men varje bibeltolkning är ett barn av sin tid. Det gäller i högsta grad vad som nu kallas queerteologi. Queerteologi betyder en teologi som är kritisk till heteronormen, det vill säga man vill inte kategorisera sig själv eller forma teologi och etik enligt etablerade normer för könsidentitet och sexualitet som man-kvinna, manligt-kvinnligt. Inte heller bibliska normer. Inom queerteologin handlar det i stället om att läsa Bibelns texter på ett normkritiskt sätt; normer betraktas som begränsande eller till och med förtryckande. Den socialkonstruktivism som bland annat ligger bakom, menar att man inte är kvinna eller man, man blir det genom sociala normer. Ett exempel är när man inte vill tala om "hon" eller "han" utan "hen".

Kön är skapelsegivet

Grundtanken är då att kön ändå inte existerar som något skapelsegivet. Diskussionen har främst med sexualiteten att göra. Om det inte finns "absoluta" kön kan heller inte sex styras till att bara höra hemma inom en enda typ av relation, den mellan man och kvinna.

Men här handlar det återigen om bibelsyn. En första fråga blir ju om detta tänkande går att förena med biblisk syn på kön. Skapelseberättelsen har en tydlig uppdelning i två kön. Här talas det om att Gud skapade människan till man och kvinna, grundtexten säger till och med: till "manliga och kvinnliga" skapade han dem (1 Mos 1:27). Könsidentiteten tillhör ju grundstrukturerna i det mänskliga livet, och det är inte utrett vad som händer, psykologiskt eller kulturellt, när man ifrågasätter sådana strukturer och skapar nya. Ingenting i Bibeln ifrågasätter heller den könsuppdelning som finns från skapelseberättelsen, tvärtom möter vi den nästan på varje blad.

Att detta är Guds ordning visas ju också av att både mannens säd och kvinnans ägg behövs för att släktet ska fortplantas, även om livmodern skulle sitta i någon som kallas man, vilket förra året visades upp på Pridefestivalen. Och det är tydligt att äktenskapet i Bibeln är en livslång relation mellan en man och en kvinna. Samkönat sex är inte accepterat inom biblisk sexualsyn och det är svårt att komma ifrån de texter som tydligt tar avstånd från homosexualitet. Det betyder att både homo- och bisexuell praktik är mot Bibelns undervisning. Men det betyder inte att Gud inte älskar också de personer som har en sådan livsstil. Transsexualitet, det vill säga att man upplever sig som det motsatta könet trots sitt biologiska kön behöver inte innebära att man praktiserar homo- eller bisexuellitet, utan är mer en fråga om identitet. Den sexuella revolution som, efter att först ha handlat om "fri sex" och nu avancerat in på könsidentitetens område, har säkert brutit ner hinder som många har känt för att leva ut transsexualitet.

Från biblisk synpunkt är queer och alla dessa varianter helt främmande; queers agenda att lösa upp könsidentiteten så att alla tänkbara sexuella relationer blir OK, kan inte förenas med biblisk syn på könsidentitet eller sex. Kanske blir detta ännu mer uppenbart när polyamorös livsstil slår igenom och vill få sin välsignelse i kyrkorummet, det vill säga att man älskar flera på en gång. På sin blogg säger nye Skarbiskopen Åke Bonnier att man inte kan acceptera detta – i dag: "I dagsläget gör vi inte det. Kyrkans hållning är att stödja och välsigna livslånga, trofasta parrelationer. Man-man, kvinna-kvinna, man-kvinna - dessa kärleksrelationer kan välsignas av kyrkan - men inga andra - idag."

Frågan är då: hur blir det i morgon? Biskopens sätt att resonera visar just att om man inte har bibliskt tydliga normer så kan till slut allt bli möjligt. Äktenskapsliknande ceremonier förekommer redan i andra länder med tre eller fler partners och diskussionen finns i Sverige. Daniel Enstedts doktorsavhandling "Detta är min kropp", Göteborgs universitet 2011, avslutas: "Klart är att ett eventuellt beslut om att välsigna polyamorösa relationer inte nödvändigtvis skulle innebära att gränserna helt upplöses, som vissa hävdar, utan snarare att det införs nya sätt att organisera kroppar och begär inom ramen för Svenska kyrkan".

Min fråga är: vilka argument kan man använda emot denna utveckling om bibliska normer inte gäller? Och vilka bibeltexter kommer då att användas?

Några queera bibeltolkningar

Queera idéer marknadsförs kraftfullt inom svensk kristenhet. Materialet "Gud är större. Ett material om tro, hbt och sånt" är utgivet 2012 av Sveriges förenade hbtq-Studenter i samarbete med Kriss, Sensus och Svenska kyrkans unga – alltså tunga spelare i svensk kristenhet, inte minst bland unga människor. Syftet är att få i gång studiecirkel kring hbt-frågor och tyngdpunkten i materialet ligger på vittnesbörd från hbt-personer.

I boken finns några nu gängse exempel på bibeltolkningar med hbtq-perspektiv och det är dessa jag ska kommentera. Man säger att materialet handlar om "att få känna igen sig själv i Bibelns berättelser". Författaren säger att alla människor har rätt till ett sådant igenkännande, men erkänner också att det var svårt att tänka sig samkönade relationer i den gammaltestamentliga miljön, där barnalstrandet var så viktigt.

Likaså menar hon att samkönade relationer var otänkbara i den framväxande nytestamentliga kristendomen, därav Paulus negativa hållning. "Det är därför mycket intressant om man kan ana att evangeliernas Jesus har ett annat förhållningssätt. Precis som Jesu hållning var annorlunda gentemot kvinnor, barn, fattiga, invandrare, kultiskt orena och sjuka än hans samtids, så är det mycket möjligt att hans attityd och bemötande mot människor som levde i samkönade kärleksförhållanden var annorlunda" (sid 98, min kursivering) än Paulus. Författaren vill med andra ord visa att Jesus accepterade sådana relationer, om än med en försiktig formulering: "det är mycket möjligt".

Under rubriken "En Gud, både manlig och kvinnlig" hävdas först att eftersom människan skapades till Guds avbild som man och kvinna så stöder det "en bild där Gud är queer". Men som bibeltolkning är detta mycket äventyrligt; vad gör man med det faktum att den vanligaste beskrivningen av Gud är att Gud är en far? När Jesus lär oss att be är det till "Vår far som är i himlen".

"Samkönad kärlek i Bibeln"

"Samkönad kärlek i Bibeln" är nästa rubrik och två "samkönade relationer" (sid 99) nämns: Davids och Jonatans samt Noomis och Ruts. Det senare ingår nu i Svenska kyrkans välsignelseakt. Författaren fortsätter: Det "är inte uteslutet att det är en fysisk, sexuell relation" mellan David och Jonatan, "en hemlig och varm relation som har svårt att bli accepterad". Samma sak med Rut och Noomi, där finns "skildringen av denna nära och innerliga relation mellan två kvinnor som vill dela samma väg i livet". Författaren kan ju inte peka på något konkret i texterna som visar att dessa båda par faktiskt hade en erotisk relation, men det behandlas ändå under rubriken samkönade relationer. Faktum är att det är inte heller finns stöd i texten, i stället är det heterosexuella inslaget mycket tydligt i fallet Noomi och Boas. Visst kan man försöka antyda att det finns något annat under ytan, men med sunna vetenskapligt accepterade tolkningsmetoder kan man inte finna något stöd i texterna. Detta till trots godkändes nyligen en doktorsavhandling vid Uppsala universitet som tolkar berättelsen om Rut och Noomi i ett queerperspektiv, dock utan att dess textanalys alls är övertygande.

Jesus får legitimera

Nästa tolkningsförslag till homosexuell relation är inte bara vetenskapligt men också moraliskt förkastligt på mer än ett sätt. Det är berättelsen om officeren och slaven i Luk 7, där det står om en "slav (doulos) som var värdefull för honom" (7:2). I Matteus parallelltext används det grekiska ordet pais som också betyder son, och antyder att det var en pojke, inte en fullvuxen person. Där finns, anser författaren, "detaljer som tyder på att författaren och troligen även Jesus i den händelsen som ligger bakom texten uppfattade relationen mellan officeren och tjänaren som en samkönad kärleksrelation" (sid 100). Man hänvisar till att samkönade relationer mellan män var mycket vanliga i en militär miljö. De skriver att det är "sannolikt" att officeren hade en sexuell relation med tjänaren och "mycket troligt" att evangeliets författare uppfattade förhållandet så. Jesus fördömer inte relationen, korrigerar heller inte mannens livsföring, menar hbt-materialets författare.

Problemen med denna tolkning är stora. Dels är bevisföringen mycket svag eller obefintlig: inget i texten stöder att det handlar om en samkönad relation, men ändå används den till att hävda att Jesus ger sitt stöd åt denna livsstil. I stället borde man ta hänsyn till den större bilden, där Jesus med all sannolikhet upprätthåller lagens syn på sexuella relationer. Jesus säger att inte en prick av Guds vilja ska förgås (Matt 5:18) och det finns inga tecken på att Jesus som jude skulle acceptera annat än äktenskapet mellan man och kvinna.

Men ännu grövre blir det när Jesus kanske får legitimera pedofili, då det troliga är att det handlar om en minderårig person, som inte var ovanligt i grekisk-romersk kultur. Det betyder i alla fall att officeren skulle ha ett sexuellt förhållande med en slav, med stor risk att den överordnade utnyttjar sin ställning. Som väl är finns det varken bevis för dessa tolkningar eller att Jesus skulle ge sitt stöd för sådan livsstil.

Sexualiserar alla relationer

Utöver att det handlar om bibeltolkning på lösa grunder finns det andra problem. Tre relationer som inte alls är erotiska i texten sexualiseras. Nära vänskap mellan en svärmor och en sonhustru, mellan två unga män och en officer och hans tjänare eller son manipuleras så man antyder sexuella relationer.

Men när man sexualiserar vanliga vän- eller familjerelationer som i dessa fall, konfiskerar man ju också dessa relationer så att de inte längre får vara det de är i texten. Den kanske rikaste och vackraste texterna om djup vänskap mellan två män, mellan två kvinnor, svärmor och svärdotter, mellan en överordnad och en tjänare, får ett nytt innehåll medan de borde få vara just det de är.

Att Gud är för en frisk och spännande sexualitet inom äktenskapet är en helt annan sak. Det är klart redan från berättelsen om Adam och Eva, från kärlekspoemet Höga visan och från Paulus undervisning om äktenskapets sexuella relation, att makarna med full ömsesidighet ska söka tillfredsställa varandra (1 Kor 7:3-4).

Hbtq-tolkningar av Bibeln riskerar att bli ytterligare exempel på ideologiserade bibeltolkningar. Inte vad texten säger blir det viktiga, utan vad man vill den ska säga. Texterna pressas till det yttersta, men kan ändå inte ge stöd åt queerteologisk läsning. Just på grund av att sådana grundlösa tolkningar florerar, behövs också en vetenskaplig och saklig bibeltolkning, där man för en öppen dialog om texterna. För det råder ingen tvekan om att Bibeln entydigt pekar på en enda slags sexuell relation som Gud välsignar och legitimerar, den mellan man och kvinna i äktenskapet. Det hela blir då en fråga om bibelsyn: vill vi ta det bibliska vittnesbördet på allvar eller ej. Det är en annan sak att Gud älskar alla människor, men det betyder inte att han accepterar alla livsstilar.

Anders Gerdmar är docent i Nya testamentets exegetik vid Uppsala universitet och ansvarig för teologutbildningen vid Livets ords teologiska seminarium.